

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“,
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Politično in gospodarsko društvo, Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List za politiko,
gospodarstvo in prosveto

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S. — g
Za Jugoslavijo
četletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Kralj - državnik.

Dne 1. decembra je praznovala Jugoslavija svoj državni praznik. Povodom tega je prinesel dunajski „Neues Wiener Journal“ znamenito razpravo o jugoslovanskem kralju Aleksandru. Razpravo odlikujeta stvarnost in nepristranost.

Štirinajstič je letos praznovala Jugoslavija svoj državni praznik. S predajo deklaracij poedinih bratskih narodov kralju je bilo kraljestvo Jugoslavija ustanovljeno dne 1. decembra 1918. Jugoslavija je morala v teh štirinajstih letih prestatiti težke krize, ki pa so naravne in razumljive za državo, ki je nastala po tolikih krvavih vojnah in v čisto svojevrstnih razmerah. Jugoslovanski narod tvori izza stoletij eno samo narodno enoto, a njegovi deli so živeli vedno medsebojno ločeno in iz tega ločenega življenja so se stvorile močne razlike kulturnega in socialnega življenja. Premostitev teh razlik je bila izredno težka in je vedla do češčih preprirov. Notranje krize prve dobe so prizadejale državi in njenemu gospodarskemu in kulturnemu razvoju nepregledno škodo. Večkrat je grozil razpad nove države in dogodki so se stopnjevali do popolnega nereda.

V tem skoroda obupnem položaju je javnost presenetil kraljev odlok z dne 6. januarja 1929, ki je ukinil ustavo in razpustil državni zbor, kateri je zaigral vsako pravico do nadaljnjega obstoja. Odlok je pomenil odrešenje. V svoji tedanji proklamaciji je monarh povedal z drugimi besedami isto, kar je smatral tudi Radič v svojih zadnjih dnevih kot edino možnost rešitve države: Samo dva činitelja, narod in kralj naj še obstojata in izključi naj se vse posrednike med njima. Prelom z dotodanjim ustavo gotovo ni bil lahek korak za tega kralja, ki je od svojih najmlajših let odgojen v demokratičnem duhu in ki se je čutil voditelja naroda, ki je bil istotako nositelj najradikalnejše demokratične misli. Morda je zamogel najti poguma za ta korak le monarh, katerega rodovina je tako ozko zvezana z usodo države kot je dinastija Karadžordževićev z zgodovino Jugoslavije. Kralj sam je hotel oblikovati državo, katere krono je nosil.

Izredno velika in težavna je bila naloga, ki si jo je nadel kralj sebi in svoji lastni odgovornosti — a dovršil jo je in je vedel njeno rešitev do uspeha. Kratka doba absolutističnega režima, ki je izključevala vsako strankarsko politično borbo, je proti pričakovanju hitro omogočila izvedbo najtežjih problemov v področju uprave, gospodarstva in poenotenja postavo-daje; ustvarila je predpogoje za splošni kulturni razvoj nove države. Šele sedaj se je v resnici posrečilo ustvariti enotno in v sebi zaključeno jugoslovansko kraljestvo. Enotnost naroda in celotnost države sta bili cilj kralja, ki se je izkazal pravega državnika in je visoko nadkrilil strankarske politike svoje države, ki so sejali med ljudstvom le samo sovraštvo. Kralj edini je preprečil razpad države, ki je bila ustanovljena s tako velikanskimi žrtvami. Šele absolutistični režim je podal temelje za zgradbo novega državnega doma, katerega sedaj gradijo. Leto dni ima Jugoslavija zopet svoj parlament in sedaj delajo na novem volilnem redu, na novi društveni postavi, ki bo dovoljevala tudi manjše politične stranke, in na zopetni upostavitvi avtonomije občin, tako da se bo vršilo parlamentarno življenje na širši podlagi.

Kralj Aleksander ni Srb, ne Hrvat in tudi ne Slovenec. On je Jugoslovan, toda zaradi

tega tudi največji med njimi. On je, in to je njegov najlepši častni naslov, kmečki kralj, katerega volja in postavodaja hoče pomagati najprej kmetom, ki tvorijo štiri petine vsega prebivalstva. On se ne bavi z malenkostnimi vprašanji centralizma ali federalizma, vodi ga edino misel enotnosti in svobode vsega naroda. V svojem vsakdanjem večurnem delu ima čas in razumevanje za vse skrbi in potrebe svojega naroda. Kralj Aleksander tudi ve, da se bo njegova velika misel nove graditve jugoslovanske države dala izvesti edino v miru in zato je on med najodličnejšimi zastopniki misli miru

v Evropi. Ob njegovi strani delujejo možje iz vseh slojev in vseh treh narodov, ki jih je izbral za svoje sodelavce brez ozira na njihovo strankarsko pripadnost.

Tako piše o jugoslovanskem kralju Aleksandru nemški list — seveda na Dunaju. Edinstven je in vsekakor lep prispevek k zblizanju dveh narodov, ki sta vajena utemeljenega in neutemeljenega medsebojnega nezaupanja. A žal! Pot z Dunaja v Celovec je dolga in strma in širokogrudnost Nemcev drugod se često razbije ob trdih glavah nekaterih celovških gospodov.

Tako pojmujejo manjšinsko pravo!

Koroška deželna oblast je preprečila nastop slovenskih koroških zborov v Jugoslaviji!

Ljubljanska Glasbena matica je povabila nekatere naše pevske zборе na turnejo po mestih dravske banovine. Sedemdeset naših pevcev se je pripravljalo na to turnejo, da ponese svojo narodno pesem med rojake, pesem, „ki je napravila pohod širom Jugoslavije in celo preko njenih meja, tako sijajen in znamenit, kakor še nobena druga narodna slovanska pesem v tako kratki dobi“ — piše ljubljanski Slovenec. Izvedene so bile predpriprave za dostojen potek te eminentno kulturne prireditve koroških Slovencev in v soboto, dne 10. decembra je Ljubljana pričakovala pevske zборе.

To živahno kulturno gibanje koroških Slovencev pa nikakor ni povšeči koroški deželni vladi. V zadnjem trenutku je zabranila pevsko turnejo naših zborov in ni hotela izstaviti potnega lista, ki je za potovanje večje družbe običajen. Tako je koroška deželna oblast onemogočila nastop koroških zborov v Jugoslaviji. Naknadno je utemeljevala ta svoj nečuden korak, češ da se je morala tem potom maščevati nad ugrabljenjem nekega bivšega jugoslovanskega državljanca, ki so ga neznanzi pritirali iz obmejnega avstrijskega Potoka pri Libeličah v Jugoslavijo, ker je iz Avstrije vodil komunistično propagando po Jugoslaviji.

Koroški Slovenci protestiramo proti temu nezaslišanemu postopanju koroške deželne oblasti, obžalujemo, da se je iz popolnoma neosnovanih vzrokov poostrilo napetost slovenske manjšine do nemške večine in prepuščamo deželni vladi vso odgovornost za njeno protipostavno in pravicam manjšinskega naroda nasprotujoče postopanje.

Obžalujemo protipostavno postopanje in kršenje manjšinskega prava od strani deželne vlade, ker se je zgodilo v času, ko pišejo nemški listi o zblizanju med Nemci in Slovenci, v času, ko se trudijo nekateri, da ublažijo dose-danjo napetost med obema narodoma z velikodušnostjo in medsebojnim razumevanjem. Ne odobrovamo slučaja v Potoku pri Libeličah, četudi se ne moremo otresti misli, da bi bila naša država moralno obvezana, da prepreči na svojem ozemlju vsako rovarjenje proti sosedi.

V Jugoslaviji so praznovali prvi december, praznik ujedinjenja, na prav svečan način. Ljudstvo se zaveda pomena samostojne, svobodne države in stoji zvesto za svojo državo in svojim narodnim vladarjem. Po vsej državi so se vršile svečane prireditve.

Jugoslavija in njene manjšine. Ljubljansko „Jutro“ je prineslo nedavno sledeče k rešitvi manjšinskega problema v Jugoslaviji: O naši državi lahko ugotovimo, da izpolnjuje prevzete dolžnosti ne samo v smislu smernic mirovih

Z zabranitvijo potnega lista pa je ta ljubezen do jugoslovanskega komunističnega postala naravnost sumljiva, če je naša država vedela, da je jugoslovanska vlada izjavila svojo pripravljenost k preiskavi omenjenega slučaja. Nizkotno je od deželne oblasti, če hoče zunanje-politične zapletljaje reševati tako, da poostruje itak skoroda brezpravni položaj svoje manjšine in ji odreka njeno sveto pravico do svobodnega kulturnega razvoja in kulturnega stika z materinskim narodom.

Sodbo, v koliko je s tem korakom pomagano koroški deželni oblasti v njenem zunanje-političnem slučaju, prepuščamo javnosti. Ravnotako naj javnost sama razsodi, v koliko se je s tem zmanjšal naš moralni uspeh! Ta ista javnost, katero kliče deželna vlada kot legitimacijo za svoje postopanje!

Tako nezaslišano postopanje napram manjšini je nedvomno težak udarec manjšinskemu vprašanju sploh. Dvomimo, da bodo jugoslovanski Nemci svojim koroškim rojakom za to hvaležni in prireditelji binkoštnega vse-nemškega zborovanja v Celovcu imajo že kar nov material v obravnavo. Teško je govoriti o manjšinskih vprašanjih z ljudmi, ki si drznejo v poljubnih trenutkih izigravati svojo premoč in ki brezobzirno odredijo državljanske pravice svoji manjšini, če jim tako narekuje njihova maščevalna strast ali zagrenjenost. S takimi ljudmi se pač težko da ustvariti znosnejše odnose v deželi in državi. Ni bogve velika umetnost in še manj pa pogum se znašati nad manjšino, ki je itak v vsem podvržena večini in z ljudmi take umetnosti in takega poguma se ne da reševati manjšinskega vprašanja. Kajti položaj manjšine — ugoden ali neugoden — bi vendarle diktirali iz zavesti svoje moči ali slabosti in bi ne imeli nobenega razumevanja za kako pravičnost ali objektivnost.

Odločno si prepovemo, da bi se nam še zanaprej očitalo, da želimo v deželi sovraštva in nemira! Krivce nemira in napetosti naj se išče v tistih krugih, ki rešujejo zunanje-politične zapletljaje s pritiskom na lastne manjšine. Ta slučaj je zato najboljši dokaz!

pogodb, marveč da gre v svoji širokogrudnosti daleč preko teh meja. Ne bomo naštevali naših institucij na polju prosvete, kjer imamo manjšinske šole celo tam, kjer ni zakonitih predpogojev in kjer je država celo preko načela državne vzgoje dopustila zasebno manjšinsko učiteljišče. Podčrtali bi radi samo to, da so pripadniki manjšin v naši državi povsem ravnopravni in se ne dela nobena razlika z ozirrom na narodno pripadnost. V trgovini, industriji, denarstvu je udejstvovanje povsem

neomejeno. V svobodnih poklicah, pri zdravnikih, advokatih, notarjih, se ne dela nobene razlike. Saj smo še nedavno doživeli imenovanje nemškega notarja v slovenskem kraju. — Če kdo, umevamo Jugoslovani položaj manjšin, saj smo dolga leta jedli tudi manjšinski kruh. Smo tedaj brez pridržka za kar najliberalnejše pojmovanje manjšinskega dela. Prezreti pa vendar ne bomo smeli metod drugih nasledstvenih držav, ki jih tvorijo „gospodski narodi“, in ne bomo mogli trajno trpeti namišljenih gospodov. Doba „Herrenvolka“ mora izginiti v zgodovino. — Pri tem nam misli uhajajo tudi na Koroško, na stališče celovške odvetniške zbornice, ki je odklonila vpis slovenskega odvetnika zaradi „pomanjkanja zaupanja“ in preprečila, da najde slovenski domačin slovenskega pravnega zastopnika. Spominjamo se delovanja koroških komisij za zemljiški promet, ki ovirajo nakup zemljišč, če je kupec Slovenec. Še na mnogo stvari moramo misliti. — Če mednarodni forum ne bo mogel ali ne bo hotel uveljaviti svojega ugleda, bodo prizadete države same morale vzeti v roke manjšinsko vprašanje in izsiliti mednarodno spoštovanje določenih načel s sredstvi iz lastne moči.

Brezposelnost v Italiji. Minuli teden so priredili brezposelni po vsej Italiji burne in obsežne demonstracije. Tako je prišlo do velikih nemirov v Vidmu, Anconi, na Siciliji in v drugih industrijskih centrih. Demonstracije je oblast zadušila z največjo težavo. — Torej tudi fašizem še ni našel recepta proti sedanji gospodarski bolezni!

Beg mednarodnega kapitala. Nikjer se ne kaže tako velika kriza nezaupanja, kakor pri največjih kapitalistih. Moglo bi se skoraj reči, da vlagajo vsako leto v drugo državo svoj denar. Nekoč je vse vlagalo svoj denar v Ameriko. Nato je prišel vsled velike krize v letu 1929 preobrat in obljubljena dežela je postala Francija. Nato so zopet pričeli vlagati svoj denar v Švico, po krvavih dogodkih v Ženevi pa je tudi Švica izgubila njih zaupanje. Mesto v Švico nalagajo danes denar na Holandsko in zato je holandski goldinar čvrst, švicarski frank pa je nazadoval.

Pomanjkanje denarja v Ameriki. V mnogih ameriških mestih je dosegla denarna kriza tako velik obseg, da mnogi po cele tedne ne vidijo denarja. Ljudje že govore, da so sploh pozabili, kako izgleda denar. V nekem mormonskem mesu je denar sploh izginil iz prometa in v mestu se plačuje vse s krompirjem. Pred nekaj dnevi je prišlo nekaj mormonov pred brivski salon in vprašale so frizerja, če jih frizira za voz krompirja. Ponudba je bila seve z veseljem sprejeta. Zamenjava blaga je v ameriških mestih sploh vedno bolj v modi. — Zato ni čuda, da se Amerika krčevito brani, da bi črtala zavezniškim državam vojne dolgove.

Anglija grozi Ameriki. Amerika je bila odklonila prošnje zaveznikov za odgoditev plačil vojnih dolgov, zapadlih s 15. decembrom. Anglijo, ki ima težave s svojo valuto, je odklonitev težko zadelo in prav trpek je njen odgovor Ameriki. Anglija bo prisiljena uvesti na blago, ki pride iz Amerike, posebno carino, da prepreči nadaljni padec funta. Prvi, ki bodo pri tem prizadeti, bodo ameriški farmarji in takoj bi se čutile posledice na ameriškem trgu samem. Prav tako bo morala Anglija uvesti carino na blago iz držav, ki spadajo med dolžnice Zedinjenih držav in tako bi bilo posredno Ameriki zopet škodovano. — Amerika tozadevno še ni spregovorila zadnje besede in kot se kaže, bo v zadnjem trenutku vendar pristala na angleške želje. In končno ji ne bo preostalo drugega, kot da ustrezne v istem smislu vsem državam dolžnicam. V Franciji sta se zbornica in senat postavila na odklonilno stališče in vlada jima je obljubila, da ne bo preko njih plačala zapadlega obroka. Težkega položaja se bo francoska vlada rešila tako, da bo dolžno svoto shranila doma in je začasno ne izplačala. Ameriko se hoče tako prisiliti, da začne pogajanja o novi ureditvi dolgov.

Tudi Amerika namerava urediti odnose s sovjeti. Iz Amerike poročajo, da bo novoizvoljeni predsednik Roosevelt po prevzemu predsedniških poslov nemudoma pričel pogajanja za obnovo odnošajev z Rusijo. Še pred marcem prihodnjega leta bo odposlana v Rusijo ameriška delegacija, da izvede pred-

priprave. Ameriška demokratska vlada bo priznala Sovjetsko Rusijo ter sklenila z njo trgovinsko pogodbo. — Glavni profit iz te dolge vrste trgovinskih pogodb z evropskimi državami in Ameriko bodo imeli brezdvomno sovjeti sami in z evropskim in ameriškim denarjem bodo še lažje pripravili pot svetovni revoluciji.

O sovjetih v Rusiji. Dvoje je to: sovjetski mogotci, ki imajo vlado v rokah, in njihovi najožji pristaši po uradih in v dobrih službah na eni strani — in na drugi strani nadstomilijonski ruski narod, ki je danes brez vsake pravice in kateremu krati par stotisoč sovjetov, ki imajo v rokah vojsko, denar in ves ogromni aparat, celo že osebno svobodo. Sovjetski komunizem ni ničesar drugega kot ena sama velikanska diktatura, kruta in brezobzirna, ki ne zna niti več ceniti najdražjega, kar ima človek, to je njegovo življenje. Toda krivično je, če se zamenjava ruski narod s sovjeti. V desetletju bi niti ne bilo mogoče, da bi veliki ruski narod, ki je v ogromni večini kmetiški narod, se bil popolnoma navzel sovjetsko-komunističnega duha. Ruski kmet se komunističnega duha tudi nikdar ne bo mogel navzeti, ker bi moral zatajiti svojo, v tisočletju pristnega kmetiškega življenja utrjeno rusko dušo. Toliko je zdravja, notranjega in zunanjega, v ruskem kmetiškem ljudstvu, da bo preneslo celo to najhujše človeško zlo komunizma, ki hoče iztebiti ljubezen matere do otroka, naroda do svojega Boga. Noben drug narod na svetu bi ne bil zmožen prenašati toliko gorja in toliko trpljenja kot ravno ruski narod. In baš iz ljudstva, ki pozna toliko gorje in trpljenje in ki je zrl v žrelo peklenkega sovraštva, se mora naroditi narodom v svetu nova vera v vse dobro v človeku, izčiščen svetovni nazor o Bogu in svetu. Ruski narod, danes obdan od grozot peklenkega sovraštva, bo prinesel svetu staro in vedno zopet novo oznanjenje o odrešenju vsega sveta. (Nr.)

Volitve v avtonomni Kataloniji. V novembru so se vršile v Kataloniji, severovzhodnem delu španske republike, prve volitve v katalonski parlament. Katalonska levica (stranka manjšinskega voditelja Macia) si je priborila 67, regionalistična liga 17 in katalonski neodvisni 1 sedež v parlamentu. Katalonska levica, ki zastopa pravice katalonske manjšine napram republikli, si je s tem priborila absolutno večino. „Naša zmaga nam je zagotovila popolno izvedbo katalonskega manjšinskega statuta“, je izjavil njen voditelj.

Dunajski državni zbor se je pretekli teden med drugim bavil s slučajem v Libeličah. V zaupni seji je poročal kancler, da je vlada poverila poravnavo obmejnega slučaja avstrijskemu poslaniku v Beogradu in pri obstoječih prijateljskih odnošajih do Jugoslavije se nada, da bo jugoslovanska vlada storila vse, da se zadevo pojasni in reši. Na vprašanje dr. Bauerja, kateri državi da je pripadalo nedavno opaženih šest vojnih letal, ki so letela na avstrijskem ozemlju v smeri Italija-Ogrska, in kaj je storila vlada, da ubrani nedotakljivost svojega ozemlja, je kancler odgovoril, da se vladi še ni posrečilo dognati, kateri državi da so pripadala letala in da se tozadevna preiskavanja nadaljujejo.

Koroški deželni zbor je zasedal v petek, dne 9. in v soboto, dne 10. decembra. Na seji se je obravnaval deželni proračun za leto 1933, nadalje sta poslanca koroške slovenske stranke dr. Petek in župnik Starc vložila predlog, da prevzame dežela novo dograjeno cesto Kotmaraves—Žoprače v svojo upravo. Krščanski-socialci so vložili predlog proti nameravani preložitvi arhiva katastralnih map inšpektorata za merjenje zemlje iz Celovca na Dunaj. S temi kot z nekaterimi od vlade predloženimi predlogi se bodo sedaj bavili posebni odbori.

Koroško gospodarstvo.

V petek, dne 9. decembra se je deželni zbor med drugim bavil s proračunom za leto 1933 in ob tej priliki je podal deželni finančni referent sliko splošnega gospodarskega položaja v deželi. Številke govori o obupno besedo in dajo obenem slutiti temeljito reformo v deželni upravi in deželnem gospodarstvu v prihodnji dobi.

Od države je sprejela dežela namesto obljubljenih 7.613.300 S kot delež državnih davkov samo 6.894.122 S. Tudi plačila deželnih davkov so znatno nižja od številke v proračunu. Na zemljiškem in hišnem davku je nekriti zastanek 465.000 S, na dajatvah od zaslužka 500.000 S, stroškovni davek na pivo kaže razliko 400.000 S, davčni delež občin 148.000 S. **Samo pri teh davkih je skupnega primanjkljaja 2.4 milijona šil!**

Najbolj prizadeto v deželi je gospodarstvo. Gozdovi so brez vrednosti, gozdarski delavci brezposelni. Še leta 1929 je bilo tod zaposlenih 17.000 delavcev, letos jih je le še neznatno število. V papirni in celulozni industriji je bilo tekom zadnjih 3 let odpuščenih polovica delavcev, 20 podjetij je ustavljenih. Živinoreja je brez vsakega donosa in kljub nizki ceni se danes prodaja živino preko potrebe na trgu. Železokopa v Hüttenbergu in Heftu stojita, v svinčenem rudokopu v Bleibergu je zaposlenih le še 400 delavcev. Isti pojav naraščajoče brezposelnosti in ustavitve obratovanja se kaže tudi v kemični industriji. Leta 1929 je bilo v deželi v poletju brezposelnih 1638, pozimi 5380; letos je bilo poleti 11.229 brezposelnih in 1. decembra pa 16.986. V trgovinah se kupuje povprečno za tretjino manj od prej. Edini svetli točki koroškega gospodarstva sta tujski promet in sadjarstvo. Deželni realni davki so neznosna preobremenitev, ker so pomnoženi z občinskimi dokladami. Zaostanek neplačanega realnega davka je znašal s 1. dec. 1932 1 milijon 530.000 S, zaostanek na občinskih dokladah pa celih 4 milijone šilingov. — Številke, ki dajo misliti!

Ljubezni našim delavcem.

Delavec ima mnogo neprijateljev. Njegov največji neprijatelj je kapitalist, to je tisti podjetnik, ki misli, da je delavec blago ali stroj za kopičenje bogastva in brezmejnih dobičkov. Ta podjetnik-kapitalist se ni rodil šele v dvajsetem stoletju, marveč je živel že pred Kristusom in že tedaj izžemal delavno ljudstvo, kakor ga izžema še dandanes. To je oni podjetnik, ki misli le še na lastno korist in lasten profit in nima srca za gorje svojega malega soseda. Postal je suženj svoje pohlepne strasti in ji hotel podrediti ves svet, vse njegove ustanove in naprave. Plesal je okoli zlatega teleta dotlej, da ga je dosegla trda roka neizprosne usode. Podjetnik-kapitalist je največji sovražnik sveta, njegovega mirnega napredka in razvoja. Zaradi njegovega dobička so padali nešteti tisoči v krvavih vojnah in revolucijah, v svoji nenasitnosti je raztrgal svet in njegovo človeštvo v male drobce, raztrgal narode v razrede in trgal naše družine. Njegova strast nam je najbolj odtujila našega delavca, da je pričel v razredni organizaciji borbo proti podjetništvu in da je hotel v svoji zagrenjenosti obrniti orožje celo proti kmetu in obrtniku.

Drugi sovražnik delavstva je tisti, ki je hotel vzeti borbo za delavske pravice v zakup in je stalno oviral, da ni posegel nikdo drugi na to polje. To je delal zato, da bi mu kdo — sposobnejši — ne vzel voditeljskega mesta. Ob vsaki priliki je trkal na svoja prsa, češ, glejte me, kako se borim za vas, tovariši in sodrugi! Takoj nato pa je klical ogenj in žveplo na glavo onih, ki ga niso hoteli poslušati. Vsaka njegova beseda je polna sovraštva, vsaka njegova kretnja pomeni sovražstvo. Sovražstvo je njegovo orožje. In kar je sejal, to danes žanje in ni je rešitve, kot da se udaja vedno večjemu sovražstvu in iz njega pripravlja svetovno revolucijo.

Še enega sovražnika ima delavstvo in sicer — zapeljivca. To so tisti ljudje, ki se delajo prijatelje delavstva pa so le prijatelji svojih sebičnih koristi. Obetajo delavstvu raj na zemlji, čeprav dobro vedo, da tega sveta nikdar nihče ne bo mogel spremeniti v raj. Zato so ti ljudje gostobesedni, a ne delajo ničesar. Ravno v naših težkih dnevih je toliko takih navideznih prijateljev-zapeljivcev in delavstvo jim danes ravnotako naseda, kot onim, ki so proglasili zase monopol delavske zaščite.

Počasi pa prodira v svet in v ljudstva nova misel, ki se je narodila iz zdravega in resnično dobrohotečega mišljenja, podpirana ob obupnih sodobnih razmerah in joku tisočere

množice. To je misel, da zamoremo svet in njegovo gnilobo ozdraviti le z ljubeznijo. Novo zdravje je v tem, če učimo ljubezen in delamo z ljubeznijo. Ljudstva so se naučila po dvatisočletju zopet eno: vse, kar se rodi iz sovraštva in raste v sovraštvu, ne more imeti nobenega uspeha, ker rodi zopet le samo sovraštvo in v njem razdira in podira.

Nova doba stoji v znamenju ljubezni! **Tudi mi smo grešili, ker se nismo branili, ko je lezla v naša srca tista sebična misel in nas odtujala od našega delavstva in našega obrtništva.** Nismo se brigali, da je sovražnik iztrgal iz našega telesa delavske vrste in jih naščuval celo proti lastnim bratom. **Tod bo treba za nas notranjega preokreta, ljubezni za našega delavca bo treba, globokih s čutom socialnosti prežetih duš!** Da združimo raztrgane drobce v eno samo zdravo telo!

DOMAČE NOVICE

Novo celovško semenišče.

Na praznik 8. decembra so v Celovcu blagoslovili novo bogoslovje. Potrebo nove bogoslovnice je spoznal že škof Kahn, a pri izvedbi ga je ovirala bolezen in prekinila smrt, njegovemu nasledniku je zgradbo onemogočila svetovna vojna. Šele sedanjemu nadpastirju je bilo naklonjeno, da je klub velikim gospodarskim težkočam dogradil zavod, kjer naj domujejo in sprejemajo izobrazbo duha in srca tisti mladeniči naše Koroške, ki imajo poguma dovolj, da si izvolijo najlepši in najtežji poklic vodnika iz doline solz v kraljevstvo luči in miru.

Novo semenišče stoji pri Lendkanalu ob vzhodu Križne gore. Sestoji iz treh delov. Središče je lepa cerkev, dom Gospodarja hiše in škofije. Visokošolska hiša nudi prostora za kakih sto bogoslovcev. Blagoslovitev se je vršila 8. decembra, med mnogimi odločnimi gosti sta bila navzoča tudi zvezni minister Rintelen in dež. glavar. Na slavnostni akademiji so peli bogoslovci, g. knezoškof se je zahvalil Njemu, svetnim oblastem in ljudstvu za vztrajno žrtev, nato je govoril minister Rintelen in izrazil željo, naj bi bila nova bogoslovnica bogoslovcem zdrav in ljub dom, škofiji pa oltar božje časti in ognjišče miru. Deželni glavar je zaključil svoj govor z željo, naj bi mladi duhovniki ponesli v deželo misel krščanske ljubezni in pravice. Iz potrebe naših dni je govoril celovški podžupan: duhovniki-voditelji pojete med domačine istega jezika in krvi. Nasproti vam bodo zevale rane sovraštva in strankarske raztrganosti. Te rane celite z ljubeznijo!

Nova bogoslovnica stoji kot velikanski spomenik na robu celovškega mesta. Spomenik božje previdnosti je, ki je to silno delo omogočila v dneh najtežjega gospodarskega položaja, spomenik našega knezoškofa, ki je delo z železno voljo započel in dovršil, spomenik duhovnikov je, ki mesečno plačujejo 5 odstotkov svoje plače kot semeniški davek, in dobrega ljudstva krške škofije, Slovencev in Nemcev, ki so s to žrtvijo dokazali svoje spoštovanje do duhovnikov in smisel za duhovniški naraščaj.

Tudi mi, koroški Slovenci se veselimo novega doma mladih duhovnikov in veselju pridružujemo željo, naj bi iz njega prihajalo še mnogo naših najboljših sinov, voditeljev in pastirjev svojega ljudstva!

Knjige Družbe sv. Mohorja so dospele. Gg. poverjeniki župnij Žihpolje, Golšovo, Bilčovs, Kotmara vas, Hodiše, Škofiče Vetrinj, Tinje, Loga vas, Medgorje, Podgrad, Podkrnos, Radiše, Žrelec in Št. Tomaž se naprošajo, da pošljejo voznička po nje.

Radiše. (Misel dolgoletnega Mohorjana.) Na jesen vsakega leta se veselimo Mohorjevega daru, vzljubili smo družbine knjige in zaradi njih smo še danes iz srca hvaležni velikim našim rojakom: Einspielerju, Slomšku in Janežiču, ki so izvedli hvalevredno misel katoliške književne družbe, katera naj bi nudila slovenskemu ljudstvu dobro in poučno čtivo. Mirno lahko trdimo, da so naše družine-članice še danes najpoštenjše, ugledne in zavedne. Naše utrakvistične šole nam niso niti zdaleka nudile toliko kot Mohorjeve knjige. Naši stari se še vedno spominjajo, kako so se kot otroci trgali za Erjavčeve „Živali v podobah“. Kar

Čudim se, da še vedno ne pijejo vsi ljudje Kathreiner, ko je vendar tako dober in zdrav. Poleg tega je postal sedaj še cenejši. 134 (Dr. med. Rudolf Lambacher.)

cela kopa nas je bila okrog tistega, ki jih je imel. Najprej smo seve gledali podobe in nato smo že iz radovednosti prebirali tudi vsebino. In lahko rečemo, največ slovenščine smo se priučili pač iz teh knjig. Naši stariši so bili lepega napredka otrok veseli in polni hvaležnosti radi plačevali letni prispevek. Naše žalostne šolske razmere nam danes usiljujejo zopet misel, da bi novo izdajo Erjavčevih „Živali v podobah“ naši mladi na primer enako pozdravili kot mi. Veselilo bi nas, če bi nam hotela družba ustreči. (Hvaležni smo Vam za Vašo pobudo in jo z veseljem predajamo javnosti. Prepričani smo, da bo odbor družbe sv. Mohorja želje našega ljudstva pozdravil in jim po možnosti ustregel. Op. ured.)

Dobrla vas. (O naši občini.) Celovški in graški listi se mnogo bavijo z našo občino in posebno z osebo bivšega župana. Delovanje bivšega župana je naša stranka že dalje časa z nezaupanjem zasledovala in pri letošnji županski volitvi dala svoje glasove možu, ki sicer ni njen pristaš, od katerega pa pričakujemo, da bo dobro vodil občinske posle. On je že prej začel boj z dobrolskim klikarstvom, z znano trojico in zato je glasovala zanj. Njegova izvolitev je učinkovala, kajti vsi tisti, katerim volitev ni bila po volji, so zbežali iz občinske hiše in se do danes niso vrnili nazaj. Sledila je doba rekurzov. Najprej v Velikovec — propadli, nato v Celovec — propadli in sedaj še na Dunaj. Od tam jim sedaj pišejo, naj vendar povedo, kaj se je pri volitvi protipostavnega zgodilo. Stvar stoji zanje vsekakor slabo. Ko so videli, da z rekurzom ne pojde, so se znašli ob zborniških volitvah zopet vsi za eno mizo in povabili v svoj krog g. Šumija, kateremu se je končno posrečilo skovati skupno fronto proti Slovincem. Uspeh zborniških volitev pa jim je prinesel novo razočaranje, ker se je „deutsche Marktgemeinde“ pokazala s pretežno slovensko večino. Nauk volitev je pač ta, da so kmetje v veliki večini ostali zvesti svojemu slovenskemu svetu in da je izid občinskih volitev mogoč le s tujimi privandraci. Izid volitev v kmetijsko zbornico je lepa šola tudi za naše nezavedne sosede, da najdejo zopet pot nazaj v okrilje pristne kmetiške misli.

Borovlje. (Razno.) Kriza, ki tlači skoroda celi svet, tudi našemu kraju ne prizanese. V jeklarni, kjer je dolgo vrsto let bilo zaposlenih znatno število delavcev, primanjkuje naročb. Že eno leto se dela samo po 5 dni na teden, precej je bilo med tem že odslovljenih in do sedaj še ni videti, da bi se v kratkem zboljšalo. — Tudi puškarška obrt hira. V Čehoslovaško, kamor je šla polovica vseh tu izgotovljenih pušk, se je pošiljanje vsled nekih novih naredb skoraj ustavilo. Strokovna šola za puškarstvo (državna) letos ni prejela več šolarjev-učencev za prvi letnik, ker je do sedaj še nejasno ali šola ostane ali se bo sploh onustila. Ko je šla svojčas v tej zadevi deputacija na Dunaj, se je sicer tam marsikaj obljubilo, pa žal čakamo še do danes na izvršitev teh obljub. — Tudi kmetijstvo s skrbjo gleda v temno bodočnost. Celovški gospodje so poslali zadnje tedne v naše kraje eksekutorja, ki je pobiral davke. Kdor je kaj imel, je dal, največ hiš pa je naletel takih, kjer sploh ni bilo mogoče spraviti skupaj par šilingov. Obljubilo se je, da bo nekaj zaslužka pri prevažanju hlovov, toda do sedaj se tudi tod brani, ker smo do danes še brez snega. Avto prevaža iste vsak dan naprej in kakor kaže, vsi protesti in protiukrepi niso pomagali. Pri tem ostanejo domači obrtniki, kovači in

kolarji brez dela, denar za avtobuse in pneumatico po roma po navadi v tuje države. Ceste mora vzdrževati občina oziroma davkoplačevalci, od davka na bencin pa menda še nismo dobili groša. Res razmere, ki bi bile potrebne preureditve!

Št. Ilj ob Dravi. (Opozarjamo) pevske zборе, da je naš bivši nadučitelj Lovro Horvat nedavno izdal v Kamniku na Gorenjskem 1. zvezek „Venec koroških moških zborov“. Zvezek obsega 14 pesmi, med njimi poleg narodnih tudi nekatere Košatove pesmi v slovenskem besedilu. Njihova melodija močno spominja na naše narodne pesmi. Zvezek stane 15 dinarjev in se dobi pri izdajatelju.

Šmihel. (Smrt.) Umrli je Črnkov Lekšej, sredi dela, ko je izpregal konja, se je zgrudil mrtev na tla. Malo čudno se je zdelo domačim, ker je konj le predolgo stal na dvorišču. Ko so prihiteli, so našli Lekšaja mrtvega. — Sadjakov oče iz Repelj so podlegli svoji že dolgoletni bolezni. Bili so mož po vzoru naših starih, vernih, delavnih in skromnih gospodarjev. — Vrste starih se redčijo, na izpraznjena mesta stopajo mladi. Da bi podedovali s posestvi tudi duha in življenjsko modrost naših prednikov!

NAŠA PROSVETA

Našim pevcem!

Neslovanski narodi ljubijo slovansko melodijo in naši rojaki v Jugoslaviji se divijo naši koroški narodni pesmi. Šele ob občudovanju drugih narodov so vzljubili Slovani tovrstno svoje bogastvo, ob zanimanju in ljubezni naših rojakov se imamo mi, koroški Slovenci učiti spoštovanja našega narodnega bogastva. Takole je pisal ob nameravanem prihodu pevskega zborov z Brnce, Št. Janža, Kotmare vasi, Škocjana in Libuč ljubljanski slovenski dnevnik:

Kdor jo je slišal in ponovno poslušal, kdor se je približal in v dno duše pogledal onim, ki jo ves čas svojega življenja popevajo, ker je to njihova srčna potreba, kdor je videl in doobra spoznal deželo, kjer jo pojejo, nikdar je ne pozabi več, narodne pesmi koroških Slovencev.

Jugoslovanski svet se je z njo seznanil šele pred leti, pa je napravila pohod širom naše prostrane države in celo preko njenih meja, tako sijajen in zmagovit, kakor še nobena druga narodna pesem slovanska v tako kratki dobi. Da jo poje slovenska mladež, da jo prepeva staro in mlado v Sloveniji, je naravno; toda v Spitu ali Kotoru, na Cetinju ali Kosovem polju je ravno tako znana kakor v Zagrebu ali Belgradu. In naši Nemci, itak večji del ponemčeni Slovenci, jo prepevajo, tudi, če komaj razumejo slovensko, s tako vdanostjo in ljubeznijo, kot da bi bila njihova.

Narodna pesem koroških Slovencev je zaklad, ki so ga ustanovili in shranili oni stari očanci, ki so novo osvojeno zemljo okoli Vrbskega jezera in Ostrovice krčili; njih potomci pa so ga negovali in branili; je studenec, vedno živ in neusahljiv, ki iz njega današnji rod sedaj, ko je osvežujočega in oživljaljočega solnca najbolj treba, od dne do dne črpa novih sil in moči, da se vzdrži na življenju. Naj bi bili napadi še tako silni in pogosti, pred čarobno silo narodne pesmi se razpršijo v prah, kakor se lesena sulica zdrobi v ničvredne kosce ob jeklenem ščitu.

Koroški Slovenci, ki tvorijo po glasovanju sestaven del republike Avstrije, so, dasi že stoletja prej tega vajeni, izpostavljeni naravnemu in umetno še povečanemu navalu ogromne sile nemštva. Edini sredstvi, ki jim moreta pod danimi razmerami ohraniti slovenski materni jezik in slovensko samobitnost, sta slovenska pesem in slovenska molitev. Te pesmi ne bo mogoče zatreti izpod domače vaške lipe, in te molitve ne izpod priproste kapelice, ki si jo je sezidal slovenski kmet na svoji lastni zemlji. Dokler se bo po koroških hribih razlegala slovenska pesem, tako dolgo bo živel tam tudi slovenski jezik. Tudi tistim, ki se jih je že poprijel duh močnega nemškega soseda, bo ta pesem podzavestno vedno še hranila zavest slovenskega pokolenja.

Besede v album vseh naših petindvajsetih pevskega zborov! In v njih najboljši naš odgovor na nemško protipostavnost!

Loga ves. (Igra.) Predzadnje nedeljo je uprizorilo naše društvo pri Kobenciču v Dobu igro „Večna mladost in večna lepota“ in burko „Kmet in avtomat“. S korajžnim nastopom igralcev in igralk smo bili izredno zadovoljni in vedno rajši zahajamo k njihovim prireditvam. Odmore je izpolnil moški pevski zbor s svojim izbranim petjem. Bog živi organizatorje takih prireditev in mladega pevovodjo!

Škocjan. (Ocena gostovanja.) Šentvidski Daničarji so gostovali pri nas z „Dimežem, strahom kranjske dežele“. Igra prikazuje delovanje nekdanjih rokovnjačev; podaja sliko izprijenega študenta, ki je po raznih zablodah našel pot med rokovnjače. Končno ga doleti pravična kazen. Igra je bila od igralcev dobro podana in na uspehu je najprej čestitati režiserju in maskerju Franceju. Predsednik je podal Dimeža, da smo se čudili, kako se zna uživati v vlogi. Duša društva je in bil je duša tudi v igri. Hlapec Štefan ima nekoliko slab spomin, je pa sicer izurjen igralec. Zadovoljni smo tudi z drugimi, nekoliko pa je motilo nepravilno naglašanje besed in premalo odločen nastop novih igralcev. K dobremu razpoloženju je pripomogel še škocjanski pevski zbor. Št. Vidčani, pa le še pridite k nam, vsikdar vas bomo veselili!

Št. Jakob v Rožu. Zadnje novembarsko nedeljo smo počastili velikęga dr. Kreka. Spoznali smo ga v njegovem očetovskem slovenskem značaju, kako je učil, vodil in branil svoj narod in dom. V igri „Tri sestre“ smo ga spoznali kot dramatika in v prizoru „Manom dr. Kreka“ praznovali njegov trajni spomin. Nato je prišel sv. Miklavž in trdo opominjal in bogato delil.

Miklavžev večer v Šmihelu. Mladi in stari smo se zbrali in pri Šerčerju čakali Miklavža in njegovih daril. „Krišpin in Fridolin“ pa sta nam odnesla s svojo pustno zgodbo kos Miklavževega razpoloženja. Vendar ko je prišel, smo se njega njegovih lepih besed in še lepših darov res razveselili. — Minuli teden se je pri Šerčerju pričel tudi gospodinjski tečaj. Vodi ga g.čna Milka Hartmann-ova. Želimo obilo uspeha!

Društveno: Društvo „Kočna“ v Svečah h priredi na Štefanovo dne 26. decembra ob 3. uri pop. v društveni dvorani pri Adamu veseloro v petih dejanjih „Veseli dan ali Matiček se ženi“. Vstopnina 40 do 80 grošov. Sodeluje domači pevski zbor. — V torek dne 20. decembra ob 8. uri zvečer ima svoj občni zbor „Bisernica“ v Celovcu v društvenih prostorih Vetrinjsko obmestje 26. Spored običajen. Člani in prijatelji vabljeni!

O d b o r.

Stanovi niso centralistični, marveč organično zgrajeni: vsi na enem posestvu zaposleni skrbijo najprej za procvit tega gospodarstva, vse kmetije ene vasi ali občine imajo dovolj skupnih interesov za povzdigo v vas ali občino učenjenih kmetij. Skupne interese bolj splošnega značaja imajo posamezni okraji in doline, še splošnejše interese celokupnega kmetijstva družita dežela in država.

Ce primerjamo ustroj novoustanovljene kmetijske zbornice z ustrojem kmetijskega stanu, kot smo ga podali tu, moramo priznati, da je skušal biti postavodajalec vsaj v enem oziru pravičen: ustvaril je ogrodje stanovskega zastopstva, ki vsaj v glavnem odgovarja ustroju kmečkega stanu sploh. Nedostatki sedanje postave so predvsem ti, da ni pritegnil tudi kmetijskega delavstva in najmanjšega kmeta. Naloga „Kmečke zveze“ je za naš del dežele sedaj, da zadobi to še mrtvo ogrodje občinskih, okrajnih in deželnega zastopstva v kmetijski zbornici meso in kri iz zdravega stanovskega pojmovanja in da tako postane močan faktor vsega gospodarskega življenja na Koroškem.

Nered sodobnega gospodarstva v posameznih državah sveta kaže čudno lice. Ogromne brezposelne mase v Ameriki, Evropi in drugod gladujejo, cele države se borijo proti škodi elementarnih katastrof, suše, povodnji in toče in skušajo omiliti stradanje množice. Ljudstva skrbi, odkod naj jemljejo vsakdanja sredstva za preprosto življenje. Istočasno pa uničujejo države živež v milijonskih vrednostih, da bi povzročile porast cen svojih pridelkov. Nedavno je odredila Grčija, da se morajo vse ogromne zaloge rozin zmešati s krušno moko in peči rozinov kruh, da se zmanjšajo zaloge, ki ostajajo doma vsled zaprtih državnih meja in pritiskajo na ceno rozin, da pada od dneva do dneva. Madžarska ne more prodati svojega vina in je zato odredila, naj se rabi v državi vino kot mleko drugod. Tako pijejo otroci, prej ko gredo v šolo, namesto mleka — vino. Vojaki dobivajo vino namesto kave. V Ameriki so farmarji uničili ali napravili neužitne cele tisoče vagonov žita, posebej pšenice. Istočasno pa so v Ameriki stradale cele armade in polegale brez koščka kruha pred glavnim mestom. V Braziliji so potopili oziroma zažgali orjaške množine kave, medtem ko si morajo drugod pritrgovati še ta zadnji kos življenskega udobja. Holandski vrtnarji so potopili 20 milijonov hijacintnih in tulipanovih korenin, da bi trg olajšali. Medtem ko propada proizvodnja človeških potrebščin,

ko propadajo banke in razpada svetovna industrija, pa procvita industrija vojnega orožja. Tovarna vojnega orožja Schneider-Creuzot izkazuje v svoji zadnji bilanci ogromen čist dobiček. To je torej končni uspeh napredne dobe, da vlada vsenaokrog beda in pomanjkanje in se mora zaradi iste bede peči rozinov kruh, piti tokajsko vino, potapljati tisoče vagonov pšenice, kave in ječmena in iz želje po miru vzdrževati industrijo vojnega orožja. Res blazna doba in blazni ljudje!

Tržne razmere v Nemčiji. Kupčija s pridelki postaja v Nemčiji vedno bolj mrtva. Posobno krompir, ki se je lanske jeseni gladko oddal, je letos zaostal. Cene so nasproti lani mnogo nižje, kupuje se manj. Rumeni „Industrie“ krompir, ki je najbolj razširjena in najbolj priljubljena krompirjeva vrsta, se plačuje na debelo po 5 mark za 100 kg (8 S). Vzlic temu ne dobe odjemalcev. Konzum splošno pada. Nemška mesta kažejo znižanje uporabe svežega mleka za tretjino, mesa se kupuje manj nad eno tretjino, nasproti lanskim množini. Če pomislimo, da je bila v Nemčiji že lani zelo huda kriza, tedaj si iz teh podatkov lahko predočimo, kako se je letos poostriala. Sedaj začnejo tudi Nemci uvidevati, kam so prišli s svojim pretiranim povečanjem kmetijske proizvodnje.

Beljaški trg, dne 9. decembra. Jajca 22, gosi 3.20, race 3.20, sirovo maslo, čajno 5.20, navadno 4.40, mleko 40, suhe hruške 1.00, orehi 1.00, ovčje meso 2.00, svinjsko 2.80, telečje 2.80, goveje 2.60, hruške za kuho 60, jabolka 25, namizne hruške 1.00, jabolka 50, pesa 30, kisló zelje 50, krompir 12, paradižniki 80, špinaca 60, karfiol 2.00, repa 10 grošev.

RAZNE VESTI

Kako hitro plavajo ribe. Mnogi se čudijo trditvi, da plavajo ribe v vodi približno z isto brzino kakor lete ptice po zraku. Brzino ptic so že merili, malo pa jih je merilo brzino rib. Neki Anglež je metal za postrvmi kamenje in ugotovil pri tem, da se gibljejo te ribe s hitrostjo kakih 45 km na uro. Kolikor večja je riba, toliko hitreje plava. V morju žive ribe, ki drve z brzino do 120 km na uro. Hitrost, ki jo doseže dober motorni kolesar! Med najhitrejših morske živali spada som (Haifisch).

Listnica upravnštva: Položnice priložimo cenj. naročnikom prihodnji teden. Želimo, da se jih v kratkem poslužite in tako podprete svoj domači list.

GOSPODARSKI VESTNIK

O stanu in stanovski vzajemnosti.
(Konec.)

V prejšnjih člankih „Gospodarskega vestnika“ smo govorili o stebrih vsega gospodarstva in ju imenovali „lastnina“ in „delo“. V gospodarstvu pa mora vladati tudi poseben red in ta more biti organiziran samo na podlagi stanu. Sv. oče omenja v „Quadragesimo anno“, da je vzrok sedanjega gospodarskega nereda ta, ker brezvestni ljudje ščujejo eden stan proti drugemu in skušajo obogateti na račun drugega. Novi gospodarski red zamore biti zgrajen samo na podlagi stanu in ne razredov, ki poznajo samo delodajalce in delojemalce. Kmetijski stan ne obsega samo gospodarja, marveč kmetijskega delavca, kajžlarja, srednjega in velikega kmeta. K obrtniškem stanu ne pripada samo mojster, marveč tudi pomočnik in učenec. Razred družni enakostojče osebe na delovnem trgu, stan pa veže vse osebe enega poklica v eno družino. K kmetijskem stanu pripadajo vse v njem zaposlene osebe od gospodarja do zadnjega pastirja.

Krivična je torej delavska zbornica, ki družni delavce brez razlike stanu samo kot delojemalce in izključuje celo sodelovanje delodajalcev, pogrešena je ustanova trgovske zbornice, ki ne pritegne h trgovcem tudi zastopstvo nastavljenec, nedostatna je kmetijska zbornica, ki izločuje kmetijskega delavca.

Najboljše originalne Diabolo

Posnemalnike

Ročne mlekarnice

Pinje

Brzoparilnike

Pralne kotle

Stroje za šivanje

Sode za gnojnico

Sesalke za gnojnico

Štedilnike

Mline in stiskalnice
za sadje

Zastopniki:

za Podjuno: Josef Zirgoj, Globasnitz 16. Gregor Haller, Goritschach 32.

za Rož: Anton Sušič, Feistritz im Rosental. Jakob Leitner, Maria Elend.

za Zilo: Georg Melchior, Feistritz a. d. Gail.

Kupite samo pri:

Diabolo-Separator, Wien XII., Wienerbergstr. 31

ZAHTEVAJTE CENIKE IN PROSPEKTE!

Diabolo zastopniki povsod